

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

• Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>Для всіх (крім 08 Право)</i>
Спеціальність	<i>Для всіх (крім 081 Право)</i>
Освітня програма	<i>Усі освітньо-професійні програми (крім 081 Право)</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна (цикл загальної підготовки)</i>
Форма навчання	<i>Заочна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>3 курс, осінній або весняний семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>60 / 2 кредити ЄКТС Заочна форма навчання: лекції – 6 год., практичні (семінарські) заняття – 2 год., самостійна робота – 52 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік / МКР</i>
Розклад занять	<i>http://rozklad.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про викладачів курсу	<i>Викладачі кафедри ІГАП</i>
Розміщення курсу	<i>Google Classroom, код у викладача</i>

• Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна «Права і свободи людини» є нормативною, належить до циклу загальної підготовки бакалаврів та вивчається на третьому курсі, розроблена для отримання знань здобувачів вищої освіти про права, свободи людини та антикорупційну діяльність.

Метою даної дисципліни є формування високої культури правового мислення, здатності об'єктивно сприймати правові явища та політичні процеси у контексті сталого розвитку, що відбуваються в нашому суспільстві і застосовувати отримані знання в повсякденному житті та практичній діяльності.

Предметом даної дисципліни є ознайомлення студентів із сучасним станом та розвитком прав і свобод людини, зокрема і в сфері протидії корупції, міжнародною та українською нормативною базою в цій галузі, принципами громадянського суспільства та сталим розвитком, як найперспективнішою ідеологією XXI століття.

Студенти мають продемонструвати такі компетентності:

Загальні:

- ЗК 9 – здатність працювати в команді.
- ЗК 11 – здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та

необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахові:

- ФК 3 – цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.
- ФК 13 – здатність до критичного та системного аналізу правових явищ здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах.

а також програмні результати навчання:

- ПК3 – проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
- ПК5 – давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.
- ПК13 – знати та розуміти особливості реалізації а застосування норм матеріального та процесуального права
- ПК25 – розуміти та використовувати інноваційні технології в сфері правничої професії, що спрямовані на забезпечення сталого розвитку.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна «Права і свободи людини» знаходиться в певному зв'язку з іншими дисциплінами циклу соціально-гуманітарної підготовки студентів. Для вивчення даного курсу, студенту достатньо володіти знаннями, засвоєними після вивчення шкільного курсу з основ правознавства.

Необхідно також мати загальне розуміння регулювання правовідносин в суспільстві та реалізації своїх прав та свобод у повсякденному житті.

Результати навчання, які формуються освітнім компонентом	Як, яким чином, за допомогою яких методів формуються результати навчання	Як перевіряється формування результатів навчання
ПК3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел	Методи: проблемний, кейс-метод, пошуково-дослідницький. Форми: міні-дослідження, аналіз законодавства, робота з джерелами, опрацювання документів.	Аналітичне завдання, усна презентація з посиланням на джерела, короткий письмовий висновок.
ПК5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю	Методи: аналіз ситуацій, індуктивний метод. Форми: ситуаційні задачі, рольові ігри, обговорення правових кейсів.	Письмова правова позиція, тестове завдання, розв'язання юридичного кейсу.
ПК 13. Знати та розуміти особливості реалізації а застосування норм матеріального та процесуального права	Методи: репродуктивний, порівняльно-правовий. Форми: лекції, моделювання ситуацій, юридичні вправи, схеми та таблиці.	Тестування, письмове опитування, аналіз і тлумачення норм права.
ПК 25 Розуміти та використовувати інноваційні технології в сфері правничої професії, що спрямовані на забезпечення сталого розвитку	Методи: проектний, дослідницький. Форми: робота з міжнародними документами, розробка мініпрезентацій.	Підготовка візуальних презентацій, доповідей з проблемних питань.

3. Зміст навчальної дисципліни «Права і свободи людини»:

Тема 1. Виникнення, ознаки та функції держави. Громадянське суспільство та правова держава

Передумови виникнення держави – економічні, соціальні та політичні. Основні теорії походження держави, її історичні типи. Сутність, функції і форми – правління, державного устрою, політичного режиму - держави.

Поняття громадянського суспільства, його особливості та інститути. Особливості формування громадянського суспільства в Україні. Правова держава. Соціальна держава.

Тема 2. Право як інструмент для регулювання суспільних відносин

Передумови виникнення права. Поняття та ознаки права (регулятивний характер, нормативність, загальнообов'язковість, формальна визначеність, системність). Функції права.

Співвідношення понять «право» та «закон». Поняття «нормативно-правовий акт». Види нормативно-правових актів. Правова норма.

Форми реалізації права та основні способи його захисту.

Тема 3. Правовий статус особи, співвідношення понять «права», «свободи» та «обов'язки»

Правовий статус особи як система гарантованих державою прав, свобод, обов'язків та відповідальності. Терміни «людина» та «громадянин» у контексті визначення правового статусу суб'єкта. Основні ідеї, «підвалини» правового статусу особи.

Поняття «правосуб'єктність», «правоздатність» та «дієздатність». Правовідносини як різновид суспільних відносин.

Сутність прав, свобод та обов'язків як невід'ємних складових правового статусу, співвідношення між поняттями.

Тема 4. Основи публічного права (конституційне право, кримінальне право, адміністративне право)

Характеристика конституційного, адміністративного та кримінального права як галузей права України.

Конституція України як основний закон держави. Види прав людини і громадянина. Невідчужуваність та непорушність прав. Громадянство. Форми народовладдя в Україні.

Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Адміністративне правопорушення, його складові. Адміністративні стягнення: поняття, види. Адміністративна відповідальність.

Кримінальний кодекс України (ККУ). Кримінальне правопорушення. Склад правопорушення. Вина, форми вини.

Тема 5. Основи приватного права (цивільне право, трудове право)

Загальна характеристика цивільного права України. Цивільно-правові відносини. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування і соціальне буття фізичної особи. Майнові відносини. Об'єкти цивільного обігу. Поняття та види договірних зобов'язань. Цивільно-правова відповідальність.

Право на працю. Загальний порядок укладання трудового договору. Трудовий договір, трудова угода, трудовий контракт: порівняльна характеристика. Підстави припинення трудового договору. Робочий час і час відпочинку за чинним законодавством про працю України. Дисциплінарна і матеріальна відповідальність. Новітні форми здійснення праці.

Тема 6. Забезпечення та реалізація прав людини

Права людини. Правосуддя. Судова система України: суди загальної юрисдикції та Конституційний Суд України. Міжнародний Суд ООН. Міжнародний кримінальний суд. Європейський суд з прав людини. Механізми реалізації прав людини – національні та міжнародні. Проблеми забезпечення та реалізації прав людини.

Тема 7. Сталий розвиток суспільства. Інститут прав людини в контексті переходу на засади сталого розвитку

Актуальність проблеми сталого розвитку. Причини виникнення ідей сталого розвитку («криза цивілізацій», «холодна війна»). Термін «глобалізація» та «глобальні проблеми». Поняття та сутність сталого розвитку. Взаємозв'язок окремої людини та людства в цілому з природою.

Основні засади сталого розвитку у юридичному полі. Юридичне забезпечення цілей розвитку тисячоліття (подолання бідності, забезпечення якісної освіти впродовж життя, забезпечення гендерної рівності, зменшення дитячої смертності, поліпшення здоров'я матерів, обмеження поширення ВІЛ/СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденцій до скорочення їхніх масштабів, сталий розвиток довкілля) та Україна.

Правосвідомість у соціально-політичному розвитку людини: поняття, структура, види. Правова культура населення: поняття, види, способи підвищення рівня. Сучасні проблеми та характерні особливості розвитку прав людини у контексті глобалізації. Національні особливості переходу України на шлях сталого розвитку. Правозахисні рухи.

Тема 8. Антикорупційна діяльність в Україні

Поняття корупції та її види. Суб'єкти корупційних правопорушень. Антикорупційне законодавство. Правовий статус, завдання, функції та повноваження державних органів, що здійснюють антикорупційну діяльність в Україні: Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

Участь громадськості в запобігання корупції.

Правовий статус викривача. Державний захист прав викривачів та членів їхніх сімей.

Форми повідомлення про корупційні правопорушення.

Тема 9. Засади антикорупційної політики Національного технічного університету України «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ імені Ігоря Сікорського

Антикорупційна політика та антикорупційна програма Університету.

Працівники та здобувачі вищої освіти, як суб'єкти, на яких поширюється дія антикорупційного законодавства.

Правовий статус уповноваженої особи з питань запобігання та виявлення корупції. Прийняття та розгляд повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

Базова література:

1. Права і свободи людини : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра усіх освітньо-професійних програм (крім «081 – Право») / уклад.: І. О. Боднарчук, І. О. Кудерська, В. І. Новошицька, М. В. Куляша ; КПП ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2023. 154 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/57364> (дата звернення 22.05.2025).

2. Баглей О. В. Стратегія сталого розвитку : навч. посіб. / О. В. Баглей ; МОН України, Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2020.

3. Права людини та їх захист у сучасних реаліях : навч. посіб. для студентів закл. вищ. освіти / Ю. В. Ломжець, Ю. А. Бойко, К. О. Дубова, М. О. Філіппських [та ін.] ; за ред. Ю. В. Ломжеця ; МОН України, Нац. ун-т кораблебудування ім. адмірала Макарова. Миколаїв : Вид-во Нац. ун-ту кораблебудування ім. адмірала Макарова, 2020. URL: <https://jurkniga.ua/contents/prava-lyudini-ta-ikh-zakhist-u-suchasnikh-realiyakh-navchalniy-posibnik.pdf> (дата звернення 22.05.2025).

4. Медвідь А. Гарантування прав людини на життя, свободу та справедливий суд Європейською конвенцією 1950 року і Конституцією України : порівняльно-правові аспекти : монографія / А. Медвідь. Львів : Растр-7, 2020.
5. Пушкар П. В., Бабанли Р. Загальні питання розуміння і застосування практики ЄСПЛ / П. В. Пушкар, Р. Бабанли. Київ : Норма права, 2022. 168 с.

Додаткова література:

6. Вплив пандемії коронавірусу COVID-19 на права, свободи і безпеку людини в інформаційній сфері : матеріали наук.-практ. студ. конф. (Київ, 12 трав. 2020 р.) / КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020.
7. Бервено С. М. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / С. М. Бервено. Київ : Юрінком Інтер, 2018.
8. Іншин М. І. Трудове право України : підручник / М. І. Іншин. Київ : Юрінком Інтер ; Буква Закону, 2019.
9. Коломієць Л. В. Стратегія сталого розвитку : навч. посібник / Л. В. Коломієць. Кропивницький, 2019. 126 с. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/9215/1/...> (дата звернення 22.05.2025).
10. Копиленко О. Л. Загальна теорія держави і права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції) : навч. посібник / О. Л. Копиленко. Київ : Юрінком Інтер, 2016.
11. Медвідь А. Права людини на життя, свободу та справедливий суд за Європейською конвенцією 1950 року і Конституцією України : дис. ... д-ра юрид. наук / Андрій Медвідь., 2020. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/29067> (дата звернення 22.05.2025).
12. Мельник Р. С. Загальне адміністративне право в питаннях і відповідях : навч. посібник / Р. С. Мельник. Київ : Юрінком Інтер, 2019.
13. Міжнародний захист прав людини : навч. посібник / за ред. О. Б. Онишко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5215/1/Онишко%20О.Б.%20--%20Міжнародний%20захист.pdf> (дата звернення 22.05.2025).
14. Совгира О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс : навч. посібник / О. В. Совгира, Н. Г. Шукліна. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 556 с. URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1562065972Конституційне%20право%20України.%20Повний%20курс.pdf> (дата звернення 22.05.2025).
15. Стратегії сталого розвитку : навч. посібник / В. В. Добровольський, Є. М. Безсонов, Г. В. Непеїна, Д. О. Крисінська, Н. А. Сербулова. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 160 с. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/509/1/...> (дата звернення 22.05.2025).
16. Стратегія сталого розвитку: європейські горизонти : підручник / І. Л. Якименко, Л. П. Петрашко, Т. М. Димань [та ін.]. Київ : НУХТ, 2022. 337 с. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/7990/1/strategiia_staloho.pdf (дата звернення 22.05.2025).
17. Стратегія сталого розвитку : підручник / В. М. Боголюбов, М. О. Клименко, Л. Г. Мельник, О. О. Ракоїд ; за ред. В. М. Боголюбова. Київ : ВЦ НУБіП України, 2018. 446 с. URL: http://dglib.nubip.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5822/1/Bogolubov_Strategij%20stalogo%20rozvutku.pdf (дата звернення 22.05.2025).
18. Теорія держави і права : підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. 416 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ec53e9fd-7fdf-49ed-a6f8-a95c8ba5d5aa/content> (дата звернення 22.05.2025).

Нормативно-правові акти:

19. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 22.05.2025).

20. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 22.05.2025).
21. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 22.05.2025).
22. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 22.05.2025).
23. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 80731-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 22.05.2025).
24. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 22.05.2025).
25. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення 22.05.2025).
26. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 22.05.2025).
27. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21.12.1965 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text (дата звернення 22.05.2025).
28. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text (дата звернення 22.05.2025).
29. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення 22.05.2025).
30. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення 22.05.2025).
31. Конвенція про статус біженців від 28.07.1951 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (дата звернення 22.05.2025).
32. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення 22.05.2025).
33. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення 22.05.2025).
34. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 22.05.2025).
35. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення 22.05.2025).
36. Конвенція ООН проти корупції, прийнята на 58 сесії Генеральної Асамблеї ООН 31.10.2003 (ратифікована Законом України від 18.10.2006 р. № 251-V). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення 22.05.2025).
37. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 22.05.2025).
38. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 22.05.2025).

Для пошуку НПА та судової практики необхідно використовувати такі **офіційні інтернет-портали**:

- rada.gov.ua – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України;
- kmu.gov.ua – Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України: Урядовий портал;
- court.gov.ua – Судова влада України;
- ombudsman.gov.ua – Офіційний веб-сайт Уповноваженого Верховної Ради з прав людини;

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

На лекціях надається матеріал у формі вільного викладу викладача з наданням студенту можливості конспектування та занотовування почутого, а також надання матеріалів студенту для самостійного опрацювання.

Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного (семінарського) заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставити питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься у рази.

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань
1	<p>Тема 1. Виникнення, ознаки та функції держави. Громадянське суспільство та права держава.</p> <p>План лекції:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Передумови виникнення держави – економічні, соціальні та політичні.2. Основні теорії походження держави, її історичні типи.3. Сутність, функції і форми – правління, державного устрою, політичного режиму - держави.4. Поняття громадянського суспільства, його особливості та інститути.5. Особливості формування громадянського суспільства в Україні.6. Теорія правової та соціальної держави. <p><i>Література: базова 1,10,18</i></p>
2	<p>Тема 2. Право як інструмент для регулювання суспільних відносин.</p> <p>План лекції:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Передумови виникнення права.2. Поняття та ознаки права.3. Функції права.4. Співвідношення понять «право» та «закон».5. Поняття «нормативно-правовий акт».6. Види нормативно-правових актів.7. Правова норма.8. Форми реалізації права та основні способи його захисту. <p><i>Література: базова 1,10,18</i></p>
3	<p>Тема 3. Правовий статус особи, співвідношення понять «права», «свободи» та «обов'язки».</p> <p>План лекції:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Правовий статус особи як система гарантованих державою прав, свобод, обов'язків та відповідальності.2. Сутність прав, свобод та обов'язків як невід'ємних складових правового статусу, співвідношення між поняттями.3. Поняття «правосуб'єктність», «правоздатність» та «дієздатність».4. Правовідносини як різновид суспільних відносин.5. Терміни «людина» та «громадянин» у контексті визначення правового статусу суб'єкта. <p>Основні ідеї, «підвалини» правового статусу особи.</p> <p><i>Література: базова 1,3,4,5,10,11,18, допоміжна 25,26,29,30</i></p>
4	<p>Тема 4. Основи публічного права (конституційне право, кримінальне право, адміністративне право).</p> <p>План лекції:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Характеристика конституційного, адміністративного та кримінального права як галузей права України.

	<p>2. Конституція України як основний закон держави.</p> <p>3. Види прав людини і громадянина.</p> <p>4. Невідчужуваність та непорушність прав. Громадянство.</p> <p>5. Форми народовладдя в Україні.</p> <p>6. Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП).</p> <p>7. Адміністративне правопорушення, його складові.</p> <p>8. Адміністративні стягнення: поняття, види. Адміністративна відповідальність.</p> <p>9. Кримінальний кодекс України (ККУ).</p> <p>10. Злочин: поняття, ознаки, види. Склад злочину; вина, форми вини.</p> <p><i>Література: базова 1, допоміжна 10,12,14,18,19,20,23</i></p>
5	<p>Тема 5. Основи приватного права (цивільне право, трудове право).</p> <p>План лекції:</p> <p>1. Загальна характеристика цивільного права України. Цивільно-правові відносини.</p> <p>2. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування і соціальне буття фізичної особи.</p> <p>3. Поняття та види договірних зобов'язань.</p> <p>4. Цивільно-правова відповідальність.</p> <p>5. Право на працю.</p> <p>8. Загальний порядок укладання трудового договору. Трудовий договір, трудова угода, трудовий контракт: порівняльна характеристика.</p> <p>9. Підстави припинення трудового договору.</p> <p>10. Робочий час і час відпочинку за чинним законодавством про працю України.</p> <p>11. Дисциплінарна і матеріальна відповідальність.</p> <p><i>Література: базова 1,3,4, допоміжна 7,8,21, 22,24,25,28,29</i></p>
6	<p>Тема 6. Забезпечення та реалізація прав людини.</p> <p>План лекції:</p> <p>1. Права людини.</p> <p>2. Правосуддя. Судова система України: суди загальної юрисдикції та Конституційний Суд України.</p> <p>3. Міжнародний Суд ООН. Міжнародний кримінальний суд. Європейський суд з прав людини.</p> <p>4. Механізми реалізації прав людини – національні та міжнародні. Проблеми забезпечення та реалізації прав людини.</p> <p><i>Література: базова 1-3</i></p>
7	<p>Тема 7. Сталий розвиток суспільства. Інститут прав людини в контексті переходу на засади сталого розвитку.</p> <p>План лекції:</p> <p>1. Актуальність проблеми сталого розвитку.</p> <p>2. Причини виникнення ідей сталого розвитку («криза цивілізацій», «холодна війна»).</p> <p>3. Термін «глобалізація» та «глобальні проблеми».</p> <p>4. Поняття та сутність сталого розвитку.</p> <p>5. Взаємозв'язок окремої людини та людства в цілому з природою.</p> <p>6. Основні засади сталого розвитку у юридичному полі.</p> <p>7. Сучасні проблеми та характерні особливості розвитку прав людини у контексті глобалізації.</p> <p>8. Юридичне забезпечення цілей розвитку тисячоліття (подолання бідності, забезпечення якісної освіти впродовж життя, забезпечення гендерної рівності, зменшення дитячої смертності, поліпшення здоров'я матерів, обмеження поширення ВІЛ/СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденцій до скорочення їхніх масштабів, сталий розвиток довкілля) та Україна.</p> <p>9. Правова культура населення: поняття, види, способи підвищення рівня.</p> <p><i>Література: базова 1-3, допоміжна 15,16,17</i></p>

8	<p>Тема 8. Антикорупційна діяльність в Україні. План лекції:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття корупції та її види. Суб'єкти корупційних правопорушень. 2. Антикорупційне законодавство. 3. Правовий статус, завдання, функції та повноваження державних органів, що здійснюють антикорупційну діяльність в Україні: Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура. 4. Участь громадськості в запобігання корупції. 5. Правовий статус викривача. Державний захист прав викривачів та членів їхніх сімей. 6. Форми повідомлення про корупційні правопорушення. <p><i>Література: базова 1-3,34-38</i></p>
9	<p>Тема 9. Засади антикорупційної політики Національного технічного університету України «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ імені Ігоря Сікорського. План лекції:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Антикорупційна політика та антикорупційна програма Університету. 2. Працівники та здобувачі вищої освіти, як суб'єкти, на яких поширюється дія антикорупційного законодавства. 3. Правовий статус уповноваженої особи з питань запобігання та виявлення корупції. 4. Прийняття та розгляд повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень. <p><i>Література: базова 1-3,34-38</i></p>

Практичне (семінарське) заняття проводиться у формі обговорення, опитування, доповідей та колективних дискусій, а також можливі самостійні роботи для повторення попереднього матеріалу, який розглядався на лекціях.

При викладанні навчальної дисципліни використовуються наступні групи методів навчання:

- 1) методи за джерелами знань – словесні (бесіда, лекція, інструктаж, робота з книгою), наочні (демонстрація, ілюстрація), практичні (практична робота, вправи);
- 2) методи навчання за характером логіки пізнання (індуктивний, дедуктивний);
- 3) методи навчання за рівнем самостійної розумово-пізнавальної діяльності (проблемний виклад, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, метод проблемного викладання).

Лекція — це метод, за допомогою якого викладач у словесній формі розкриває сутність наукових понять, явищ, процесів, логічно пов'язаних, об'єднаних загальною темою.

Практична робота спрямована на використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань. Значне місце відводиться вирішенню задач та кейс-методу, сутність яких полягає у цілеспрямованому вирішенні практичних ситуацій з метою формування умінь та навичок.

У процесі використання словесних та практичних методів викладач і студенти не можуть обійтися без індукції, дедукції аналізу й синтезу.

Проблемний виклад передбачає створення викладачем проблемної ситуації, допомогу студентам у виділенні та "прийнятті" проблемного завдання, використанні словесних методів (лекції, пояснення) для активізації мисленнєвої діяльності студентів, спрямованої на задоволення пізнавального інтересу шляхом отримання нової інформації.

Мета практичних (семінарських) занять – надати допомогу при поглибленому вивченні теоретичних положень курсу, виробити у студентів вміння правильно орієнтуватися та застосовувати законодавство при реалізації прав, свобод та обов'язків людини і громадянина.

Для підготовки до практичних (семінарських) занять рекомендується використовувати лекційні нотатки, запропоновану літературу та чинне законодавство України з відповідної теми.

Під час відповіді на практичному занятті передбачається, що студент може використовувати підготовлені напередодні нотатки та записи, але під час самої відповіді здобувачу вищої освіти варто давати усні відповіді на питання, тобто відповідати «своїми словами», не читаючи з нотаток.

Студенти повинні ознайомитися з передумовами виникнення, ознаками та функціями держави, а також відмінностями між різними формами правління та державного устрою. Очікується, що студенти зможуть пояснити роль громадянського суспільства та особливості його формування в Україні. Потрібно розуміти право як інструмент для регулювання суспільних відносин, а також знати структуру та джерела правових норм. Студенти повинні знати про правовий

статус особи, правосуб'єктність фізичних осіб та відмінності між правами, свободами та обов'язками.

Важливо розібратися в основах публічного права, включаючи конституційне, кримінальне та адміністративне право, та розуміти різницю між різними правопорушеннями та видами відповідальності. Студенти мають засвоїти основи приватного права, знати про цивільно-правові відносини та відмінності між різними видами договорів і зобов'язань. Очікується знання основ трудового права, включаючи укладення та припинення трудових договорів, а також види відповідальності у трудових відносинах.

Студенти повинні розуміти поняття правосуддя та судочинства, знати структуру судової системи України та основні міжнародні судові інститути. Важливо знати про механізми реалізації прав людини на національному та міжнародному рівнях, а також проблеми, що виникають у процесі забезпечення цих прав. Студенти мають обговорювати концепцію сталого розвитку суспільства, його глобальні виклики та роль правосвідомості та правової культури у соціально-політичному розвитку.

Студенти мають засвоїти основи антикорупційного законодавства України, знати поняття «корупції» та суб'єктів корупційних правопорушень. Важливо визначити правовий статус державних органів, що здійснюють антикорупційну діяльність в Україні, а також з'ясування як громадськість може брати участь в запобіганні корупції. Студенти мають знати основні засади антикорупційної політики в Університеті, а також знати суб'єктів, на яких поширюється дія антикорупційного законодавства, правовий статус уповноваженої особи з питань запобігання та виявлення корупції, порядок повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.

Для студентів заочної форми навчання на самостійне опрацювання виносяться окремі теми програми навчальної дисципліни, неопрацьованого на лекціях і практичних заняттях, а також виконання **домашньої контрольної роботи (ДКР)**.

Домашня контрольна робота (ДКР)

ДКР виконується студентом заочної форми навчання як індивідуальне семестрове завдання. Робота складається з п'яти завдань, які студент виконує в письмовій формі.

Завдання можуть мати як теоретичний, так і практичний характер, зокрема, у форматі «кейсових завдань». Виконання передбачає не лише відтворення вивченого матеріалу, а й уміння застосувати його на практиці, формулювати власні висновки, аргументувати позицію та пропонувати варіанти рішень.

У процесі роботи студент розвиває навички:

- аналізу та узагальнення правової інформації;
- виявлення й вирішення проблемних ситуацій;
- критичного мислення та роботи з аргументами;
- формулювання власного бачення шляхів розв'язання правових завдань.

Обсяг відповідей визначається змістом завдань та логікою викладу (орієнтовно 1–3 сторінки на кожне завдання). Робота виконується самостійно з можливістю отримання консультацій у викладача з окремих питань. Роботи, виконані з порушенням вимог академічної доброчесності, не підлягають оцінюванню.

Виконана контрольна робота подається у письмовому вигляді та є складовою підсумкового оцінювання з дисципліни.

Залікова робота

Залікова робота проводиться у форматі тестування та включає п'ятдесят запитань з однією правильною відповіддю, спрямованих на перевірку засвоєння студентами навчального матеріалу за обмежений проміжок часу. Посилання на тестування або тестові завдання дає викладач.

Орієнтовні приклади тестових запитань для залікової роботи наведені у Додатку 1.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи навчального характеру, що спрямована на опрацювання студентом програмного матеріалу дисципліни. Студент має можливість самостійно повторити конспекти лекцій, ознайомитися з літературою до тем, що виносяться на аудиторні заняття.

Формами самостійної роботи є: виконання завдань за переліком, що наводиться до кожної теми; опрацювання матеріалів лекції, опрацювання додаткової літератури; підготовка до поточних і підсумкових контрольних заходів; робота в інформаційних мережах, пошук нормативно-правових актів та судової практики.

Розподіл годин самостійної роботи студента (СРС)

№ з/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин СРС
1.	Підготовка до лекційних занять	28
2.	Підготовка до практичних занять	6
3.	Підготовка до ДКР	12
4.	Підготовка до заліку	6
Всього		52

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідування занять

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти будуть присутніми на лекціях і практичних (семінарських) заняттях.

Правила поведінки на заняттях

- **лекції:** оскільки стрімкий приріст нового наукового знання, формування новітніх наукових концепцій та неупинний розвиток техніки значно випереджає процес створення сучасних навчальних видань, відтак для студентів важливо відвідувати лекції, на яких висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал, демонструватимуться презентації в обсязі достатньому для опанування навчальної дисципліни. Студенту буде складно належним чином підготуватися до практичного (семінарського) заняття та виконати ДКР, якщо він не буде відвідувати лекції;

- **практичне (семінарське) заняття** студентам рекомендується обов'язково відвідати, бо остаточний рейтинговий бал залежить у тому числі і від результатів роботи на цьому занятті. Активна участь студента на практичному (семінарському) занятті є бажаною.

На заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням.

На практичному (семінарському) занятті студент може використовувати підготовлені ним письмові нотатки (тези відповіді) з питань теми заняття (або передбачених завданням), але під час самої відповіді студентові бажано висловлюватися «своїми словами».

Якщо заняття відбувається в дистанційному режимі (з використанням платформ Zoom, Google Meet тощо), під час відповіді студенти **обов'язково** повинні вмикати відеозв'язок. У випадку не вмкнення студентом відеозв'язку викладач має право вважати такого студента відсутнім на практичному (семінарському) занятті в зв'язку з неможливістю встановити особу студента.

Організаторами практичних (семінарських) занять в дистанційному режимі можуть бути і студенти, і викладач: на кожне заняття на пошту викладача, академічної групи або інший погоджений викладачем засіб зв'язку надсилається щоразу новий лінк, або заняття проводяться за постійним посиланням (лінком).

У період між лекціями та практичним (семінарським) заняттям студенти опрацьовують рекомендований матеріал для самостійної роботи та навчально-методичну літературу, а також виконують ДКР.

На практичному (семінарському) занятті студенти беруть участь у дискусіях за темами, що розглядаються, роблять власний аналіз навчального матеріалу, а також мають змогу винести на обговорення проблемні питання, які виникали під час самостійного опрацювання матеріалу.

Пропущені контрольні заходи оцінювання

Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Немає конкретної кількості пропущених практичних (семінарських) занять, які потребуватимуть самостійного опрацювання студентом відповідних тем (виконання завдань) і додаткового спілкування з цього приводу з викладачем. Темі з пропущених практичних (семінарських) занять мають бути обов'язково вивчені, зокрема, за допомогою опрацювання лекційного матеріалу, а практичні завдання виконані студентом.

Пропущені контрольні заходи оцінювання

Рейтинг студента формується в т.ч. і за результатами його роботи на практичному (семінарському) занятті, відтак теми пропущеного практичного (семінарського) заняття мають бути обов'язково вивчені, а практичні завдання виконані студентом.

Відпрацювання пропущених практичних занять відбувається у визначений викладачем день і час на кафедрі (329-19) або дистанційно в режимі відео-конференцій (Zoom, Google Meet) або студент надсилає викладачу на пошту виконані завдання на перевірку. Пропущені лекційні заняття не відпрацьовуються.

Заохочувальні бали

Участь у конференції з публікацією тез (5 балів) або публікація наукової статті у фаховому виданні (10 балів) на правничу тематику.
Пройдення онлайн-курсу при наданні сертифікату протягом періоду вивчення дисципліни, не більше 2-х курсів (4 бали за 1 курс).
Участь у конкурсах на правничу тематику протягом періоду вивчення дисципліни (5 балів).

Відповідно до Положення про систему оцінювання результатів навчання сума всіх заохочувальних балів **не може перевищувати 10% стартової складової рейтингової шкали оцінювання.**

Виконання творчих робіт є добровільним, а також може бути зараховано викладачем у якості відпрацювання пропущених семінарських (практичних) занять. Обсяг відпрацювання та кількість балів визначаються викладачем у залежності від складності творчих завдань.

Обов'язковими вимогами нарахування заохочувальних балів, є виникнення підстав для їх нарахування протягом навчального року, пред'явлення доказів, які підтверджують виникнення підстав (посилання на збірку тез, сертифікат, свідоцтво тощо) та в окремих випадках проходження усної співбесіди з викладачем або написання письмового звіту за тематикою заходу (детальніше в Розділі «Неформальна/Інформальна освіта»).

Виконання вказаних робіт може бути зараховано студенту як відпрацювання занять за темою, попередньо узгодженою із викладачем.

Визнання результатів здобутих у неформальній освіті

У разі проходження дистанційних курсів та/або вебінарів та участі у інших заходах, пов'язаних з тематикою дисципліни можливе зарахування результатів навчання до поточного рейтингу, за умови надання студентом підтверджуючих документів (детальніше у Розділі «Неформальна/Інформальна освіта»).

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються Наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

Позааудиторні заняття

Передбачається в межах вивчення навчальної дисципліни участь в конференціях, роботі проблемного гуртка.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: реалізується у формі опитування, виступів на практичному (семінарському) занятті, контролю засвоєння навчального матеріалу, вирішення кейсів або ситуативних задач, виконання ДКР та залікової роботи.

Календарний контроль: не передбачено.

Семестровий контроль: залік.

Умови допуску до семестрового контролю: відсутність заборгованостей у студентів з дисципліни, а також виконання ДКР.

Студенти, які набрали **0-29 балів**, до заліку не допускаються.

Студенти, які набрали упродовж семестру рейтинг **60 балів і більше**, отримують оцінку «автоматом».

Залік складають студенти, які допущені до заліку, а також студенти, які мають бажання підвищити свою рейтингову оцінку з дисципліни, отриману «автоматом» за результатами поточного контролю. При цьому бали, отримані за результатами поточного контролю, скасовуються, а оцінка виставляється за результатами заліку.

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за: відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших студентів у процесі дискусії на практичних (семінарських) заняттях, виконання домашньої контрольної роботи, виконання залікової роботи..

Студент отримає **найвищий рейтинг**, якщо він бере активну участь на проведених практичних (семінарських) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань, виконати ДКР та залікову роботу.

До зниження рейтингу студента призводить: невиконання ДКР; неналежна підготовка до практикуму (семінару); неточності, неповнота, помилки у відповідях чи їх обґрунтування нормативно-правовими актами, що втратили чинність.

Студент може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими Університетом.

Рейтингова система оцінювання система (PCO)

№ з.п.	Контрольний захід оцінювання	Ваговий бал	Кількість	Всього
1.	Робота на практичних (семінарських) заняттях, підготовка доповіді, презентації, виконання ситуативних завдань	0-15	1	15

2.	Домашня контрольна робота	0-35	1	35
3.	Залікова робота	0-50	1	50
Всього				100

Критерії оцінки відповідей на практичному (семінарському) занятті:

13-15 балів – активна участь у проведенні заняття, надання повної і аргументованої, логічно викладеної і цікавої доповіді, презентації, ґрунтовної відповіді; висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильно вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших студентів;

10-13 балів – активна участь у проведенні заняття, надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі або вдале доповнення відповіді співрозмовника;

7-10 балів – надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення завдань без обґрунтування, неможливість надання відповіді на уточнюючі питання викладача.

Перевірка домашньої контрольної роботи (ДКР) та правильності її виконання

ДКР включає у себе **п'ять завдань**, які студентам належить виконати в письмовій формі, аргументувавши відповідь посиланнями на відповідні нормативно-правові акти, кожен з яких оцінюється – максимум – у **7 балів**.

6-7 балів – студент повністю правильно виконав завдання, задача має обґрунтовану відповідь з посиланням на чинне законодавство України;

4-6 бали – відповідь на задачу має незначні неточності, але на логіку відповіді це суттєво не впливає;

2-4 бали – вирішення задачі з грубими помилками або вирішення задачі без обґрунтування;

0-2 бали – відповідь не містить посилання на відповідний нормативно-правовий акт і має грубі помилки (відсутня логіка відповіді на завдання) або відповідь на завдання відсутня;

Залікова робота складається з п'ятдесяти тестових запитань, кожне з яких містить одну правильну відповідь та оцінюється в один бал. Відтак, правильно виконавши усі тестові завдання студент матиме змогу отримати 50 балів. При проходженні тестування викладач встановлює часові рамки виконання роботи, наприклад, 60 хвилин.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Неформальна/Інформальна освіта

Визнання результатів навчання, набутих у межах неформальної або інформальної освіти регулюється «Положенням про визнання в КПІ ім. І. Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті» (<https://osvita.kpi.ua/node/179>) і, як правило, здійснюється **до початку семестру**.

Студенти також мають можливість перезарахувати окремі теми навчальної дисципліни «Права і свободи людини» на підставі проходження онлайн-курсів/тренінгів національного або міжнародного рівня, за умови відповідності змісту таких курсів тематиці дисципліни. Курси можуть обиратися студентами самостійно та попередньо обов'язково узгоджуватися з викладачем, який проводить практичні заняття.

Курси можна проходити на таких освітніх платформах за тематикою навчальної дисципліни: Prometheus, HELP PC, EdEra, Дія.Освіта, Study.NAZK тощо. До прикладу такими курсами можуть бути: **ВУМ online «Права людини в дії»** (<https://vumonline.ua/course/human-rights/>), **«Антикорупція та добросовісність»** (<https://universitycourse.nazk.gov.ua/>)

Перезарахування курсу здійснюється на підставі заяви студента, поданої викладачеві, до якої додається сертифікат про успішне проходження навчання. Сертифікат повинен містити такі відомості:

- прізвище, ім'я та по батькові студента для його ідентифікації;
- активне посилання для перевірки факту проходження курсу (за наявності);
- відомості про позитивну оцінку або результат проходження (не менше ніж 75%);
- дату проходження курсу, що має припадати на поточний навчальний рік.

Викладач залишає за собою право провести усну співбесіду зі студентом щодо результатів навчання, аби пересвідчитися, що курс було опановано здобувачем вищої освіти особисто та добросовісно.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в Університеті.

Робочу програму навчальної дисципліни (Силабус):

Складено

викладачем кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права Поляковою Іриною Валентинівною

к.ю.н., доцентом кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права Гречишниковою Вікторією Володимирівною

старшим викладачем кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права Лупак Жанною Петрівною

Ухвалено кафедрою інформаційного, господарського та адміністративного права (протокол № 15 від «26» травня 2025 року)

Погоджено Методичною радою КПП ім. Ігоря Сікорського (протокол № 8 від «29» травня 2025 року).

*Орієнтовні приклади тестових запитань
для залікової роботи студентів*

1. До території держави належить:

- а) надра;
- б) повітряний простір;
- в) водний простір;
- г) усі відповіді правильні.

2. Різновид соціальних норм, що є правилами поведінки, які регулюють відносини між людьми на основі їх релігійних уявлень – це:

- а) норми первісної моралі;
- б) ритуали і обряди;
- в) звичай;
- г) релігійні норми.

3. Внутрішня структура держави, спосіб її територіального поділу та порядок взаємодії держави з її частинами – це:

- а) форма правління;
- б) форма держави;
- в) форма державного устрою;
- г) державно-правовий режим.

4. Кримінальне право

а) галузь права, що зосереджує свою увагу на основах конституційного ладу країни; представляє собою сукупність юридичних норм, затверджених вищим органом державної влади, що встановлюють принципи відповідальності, а також суспільно небезпечні діяння які визнаються злочинами і яким покаранням підлягають особи, винні в їхньому здійсненні

б) галузь права, що представляє собою сукупність юридичних норм щодо основ правосуддя; основ територіального устрою України та порядку організації і діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування

в) галузь права, що представляє собою сукупність юридичних норм, затверджених вищим органом державної влади, що встановлюють принципи кримінальної відповідальності, а також визначають, які суспільно небезпечні діяння визнаються злочинами і яким покаранням підлягають особи, винні в їхньому здійсненні

г) зосереджує свою увагу на основах конституційного ладу країни; регулює суспільні відносини управлінського характеру, які виникають у процесі публічного управління економікою, соціально-культурною та адміністративнополітичною сферами життя, а також у ході забезпечення реалізації та захисту прав, свобод та інтересів громадян та юридичних осіб

5. Організаційна єдність юридичної особи:

а) майно колективних утворень, належить їм на праві власності. Правовою формою майнового відокремлення державного підприємства є право повного господарського відання належним йому майном.

б) інші особи можуть діяти від імені юридичної особи тільки за її згодою, наприклад, за довіреністю. Для індивідуалізації юридичної особи вона повинна мати власне найменування, яке вказує на її організаційно-правову форму

в) юридична особа — це не окремий громадянин, а колективне утворення з внутрішньою структурою і функціональною диференціацією.

г) юридична особа — це окремий громадянин, а колективне утворення з внутрішньою структурою і функціональною диференціацією.

